

MÄTÄJOEN TALIN ALUEEN TALKOOKUNNOSTUKSET

Vuosiraportti 2021

**Kolmetoista vuotta vapaaehtoistyötä erittäin uhanalaisen
vaellustaimenen hyväksi**

Kookas meritaimen kaivaa kutupesää Mätäjoella lokakuussa 2021

Helsingin perhokalastajien talkootyön tuloksena on Mätäjoella, Pitäjänmäen Talissa vuonna 2021 vankka luontaisesti lisääntyvä taimenkanta. Taimen on viime vuosien aikana vallannut jokialueen omakseen kilometrin matkalta ja on siellä valtakalalaji. Taimenet kutivat tänä syksynä viidellä soraikolla. Kutupesiä oli marraskuun lopulla yhteensä 25 kpl. Se on uusi ennätys.

Työ on ollut tuloksellista, mutta ongelmiaakin on. Joka kevät joelta lähtee ehkä jopa satoja rauhoitettuja taimenia merivaellukselle, mutta vain muutama on onnistunut palaamaan takaisin jatkamaan uhanalaista sukuaan. Vuonna 2020 **Helsingin** ja **Espoon** kaupungit rauhoittivat **Laajalahden** ja **Iso-Huopalahden** verkkokalastukselta, jotta alueen puroihin ja Mätäjokeen pääsisi kudulle enemmän merivaelluksen tehneitä taimenia. Mätäjoella nähtiin loka- marraskuussa kudulla kuusi meritaimennaarasta. Se on enemmän kuin aiemmin, mutta edelleen liian vähän, jotta taimenkannan vaelluskäyttäytyminen pysyisi yllä. Normaalisti näin lähellä merta suurin osa taimenista olisi merivaelluksen tehneitä. Mätäjoella suurin osa kutevista taimenista on kuitenkin jokeen pysyvästi jääneitä, pienikokoisia yksilöitä. Sama tilanne on tietävästi myös lähialueen **Haaganpurolla** ja **Monikonpurolla**.

Syys- marraskuussa tarvitaan lisää kalastusrajoituksia, jotta erittäin uhanalainen meritaimen pääsisi edes kerran kudulle Mätäjokeen.

Talkookunnostukset vuonna 2021

Lauantaitalkoiden väki valmiina antamaan päivän uhanalaiselle taimenelle ja virtavesiluonnolle

Viime vuoden tapaan syystalkoot hajautettiin syyskuun kahdelle viimeiselle viikolle viiteen iltatapahtumaan ja yhteen lauantaihin. Lauantaina talkoot olivat koko kansalle avoimet. Arki-iltoina ahersivat yhteisöt ja yritykset.

- Maanantaina 21.9. talkoili **Suomen Keskustan** paikallisväki jo neljättä kertaa. Tekokoskea kivettiin ja kivisillan kutusoraikolle tehtiin tilapäiset pitkospuut odottamaan seuraavia talkooryhmiä.
- Tiistaina **Pitäjänmäkiseuran** talkooryhmä kivesi Pitäjänmäentien vieressä poikasaluetta ja huuhteli lehtosoraikon puhtaaksi hiekasta.
- Keskiviikkona **Helsingin Golfklubi** kivesi kivisillan soraikon alapuolista virtaa ja tekokoskea.
- Torstaina **Helsingin Perhokalastajat** otti käyttöön maanantaina tehdyt pitkospuut ja aloitti kivisillan kutupaikan laajentamisen. Saunakosken soraikoilla ja kosken niska-alueella tehtiin säätötöitä.
- Lauantain avoimiin talkoisiin osallistui parikymmentä henkeä. Kivisillan soraikon ja poikaskivikon laajennus saatiin valmiiksi. Uomaan lisättiin myös uppopuuta
- Viimeinen talkooilta järjestettiin tiistaina 28.9. **Kiinteistömaailman Kallio-Kalasataman** väelle. Tekokosken kiveäminen ja soraistus viimeisteltiin valmiiksi.

Sähkökoekalastukset

Luonnonvarakeskus LUKE:n tutkijat **Ari Saura ja Mikko Leminen** suorittivat sähkökoekalastuksen 21.9.2021. Tärkeimmältä lisääntymis- ja poikasalueelta, Saunakoskesta saatiin hyvä tulos, 59 nollikaspoikasta aarilla. Tekokosken tulos laski heikoksi. Muilla koekalastusaloilla tulokset olivat samaa luokkaa kuin edellisvuonna.

Koekalastetut taimenet punnittiin ja mitattiin. Vaa'alla vuoden ikäinen tekokosken taimen

Koealat ja kesän vanhojen (0+) taimenten tiedot

Kaikki kertakalastuksia, sijainnit sivun 7 kartassa. Koealojen koko vaihtelee vuosittain.
(Aaritiheys-sarake lisätty 16.1.2022, samalla päivitetty Arvio-saraketta)

Soraikko 1 Pitäjänmäentie

Vuosi	0+ kpl	Keskip. mm	Saalis/Aari	Aaritiheys (kerr. 0,4)	Arvio
2019	11	89	22	55	OK
2020	21	83	25	62	OK
2021	21	85	23	58	OK

Soraikko 2 Lehto

2019	4	76	7	17	Heikko
2020	4	81	7	17	Heikko
2021	2	75	3	8	Heikko

Soraikko 6 Saunakoski

2018	46	75	44	110	Hyvä
2019	41	79	32	80	Hyvä
2020	24	84	16	41	OK
2021	37	75	59	147	Hyvä

Soraikko 7 Kivisilta

2018	0	0	0	0	Heikko
2019	8	81	6	15	Heikko
2020	5	92	4	10	Heikko
2021	11	75	8	21	Parannettavaa

Soraikko 8 Tekokoski

2018	0	0	0	0	Heikko
2019	2	85	1	2	Heikko
2020	23	95	23	58	OK
2021	8	75	4	9	Heikko

Taimenten kutu

Kutu käynnistyi aiemmin kuin koskaan. Tekokoskessa oli jo neljäs lokakuuta paikallinen naaras kaivamassa kutupesää ja soraikolta 5 löytyi kaksi kutupesän alkua.

13.10. nähtiin ensimmäinen merivaelluksen tehnyt naaras kaivamassa kutupesää Saunakoskeen. Seuraavana päivänä nähtiin toinen, arviolta 70-80 cm pitkä naaras kudulta Saunakosken yläpuolella, soraikolla viisi. Meritaimenia oli kudulla loka-marraskuussa myös Pitäjänmäentien vieressä soraikolla 1.

Taimenten kutu jatkui vaihtelevana lähes marraskuun puoliväliin saakka.

Meritaimen kudulla Pitäjänmäentien työmaan vieressä

Kutupesiä syntyi ennätyselliset 25 kappaletta. Se on enemmän kuin koskaan. Pettymyksen tuotti kivisillan alue, jolla vuotta aiemmin oli useita kutupesiä. Jostain syystä syystalkoissa laajennettu soraikko ei kelvannut taimenille. Tekokoskessa ei myöskään kudettu.

Taimenten kutupesiä soraikolla n:o 5

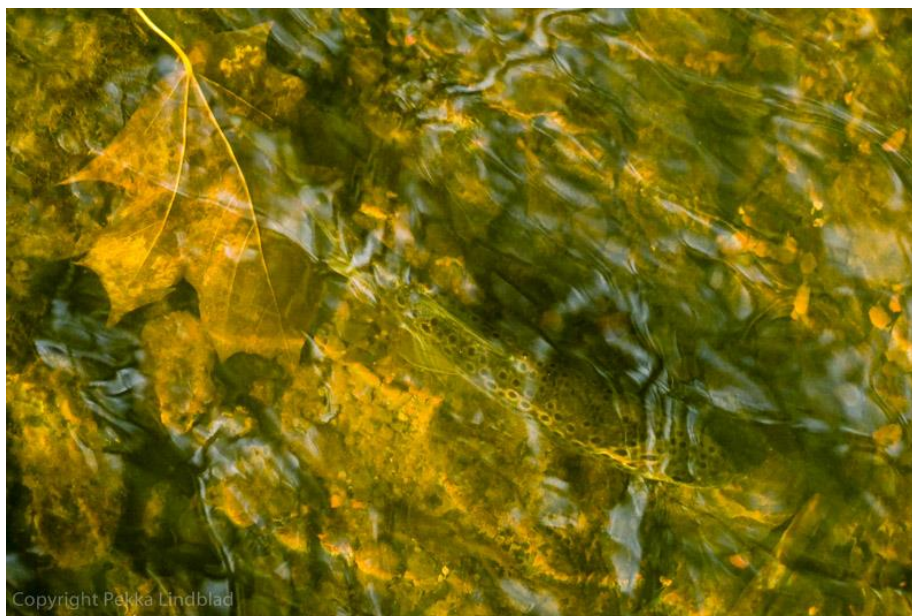
Taimenten kutupesät vuosittain (sijainnit sivun 8 kartassa)

Vuosi	Yhteensä	Kutualue 1	Kutualue 2	Kutualue 3	Kutualue 5	Kutualue 6	Kutualue 7	Kutualue 8
2014	2	0	0	-	2	0	0	0
2015	5	0	2	-	2	1	0	0
2016	7	0	3	0	3	1	0	0
2017	15	2	3	0	3	5	1	1
2018	10	1	3	0	3	1	2	0
2019	13	3	3	0	0	4	2	1
2020	24	6	2	1	4	4	6	1
2021	25	8	3	2	7	5	0	0

Yhteenvetoa

Tekokosken soraikon uusinta jäi tänä vuonna kesken. Kivisillan soraikko ei tällä hetkellä houkuttele kutijoita. Joidenkin kutupaikkojen lähellä on vain rajallisesti hyvää kasvualuetta taimenten poikasille. Niihin panostetaan lähivuosina.

Kuten alussa mainittiin, niin taimenen kutuvaellukseen ajoittuvia pyydysrajoituksia on ehdottomasti jatkettava ja saatava lisää Laajalahden eteläpuolelle, jotta mereltä palaavilla emokaloilla olisi mahdollisuus päästä takaisin Mätäjokeen ja sen naapurivesistöihin jatkamaan sukuaan.

Naamioitumisen mestari.

Vuosi 2022

Alkukesällä pyritään kartoittamaan keväällä kuoriutuvien poikasten määriä. Siten saadaan toivottavasti ensitietoa kudun onnistumisesta.

Luonnonvarakeskus suorittaa sähkökoekalastuksen alkusyksyllä. Silloin saadaan tarkempaa tietoa taimenikäluokkien tilasta.

Syyskuun viimeisellä viikolla järjestetään perinteinen, kaikille avoin talkootapahtuma. Tekokosken ja kivisillan katusoraikat viimeistellään toimiviksi. Tekokoskeen tarvitaan lisää soraa ja kivisillan soraikon yläosan virtausnopeutta säädetään. Poikasalueita laajennetaan kaikkialla missä se on vielä mahdollista.

Syksyllä 2017 löytyi Talin alueelta yhteensä 15 kutupesää, huomattavasti enemmän kuin aiempina vuosina. Saunakosken poikastiheys oli seuraavana vuonna korkea. Nämä enteilevät ennätysellistä sukukypsien taimenten määrää syksyille 2022.

Kiitokset!

Virtavesien hoitoyhdistys ry, Virho on tehnyt taimenten kotiutusistutukset, jotka olivat perusedellytys taimenkannan palauttamiselle. Virho on myös auliisti lainannut työkalujaan Mätäjoen talkoisiin. Ilman niitä ei tulisi toimeen.

Teknos Oy on toiminut kunnostuksien rahoittajana vuodesta 2013 lähtien. Teknos rahoitti myös vuonna 2013 Talin golfkentän vedenottoaltaan padon muutokset 20 metriä pitkäksi koskeksi.

Pitäjänmäkiseura on aktiivisesti osallistunut sekä talkoisiin että yleisötilaisuuksien tunnetuksi tekemiseen.

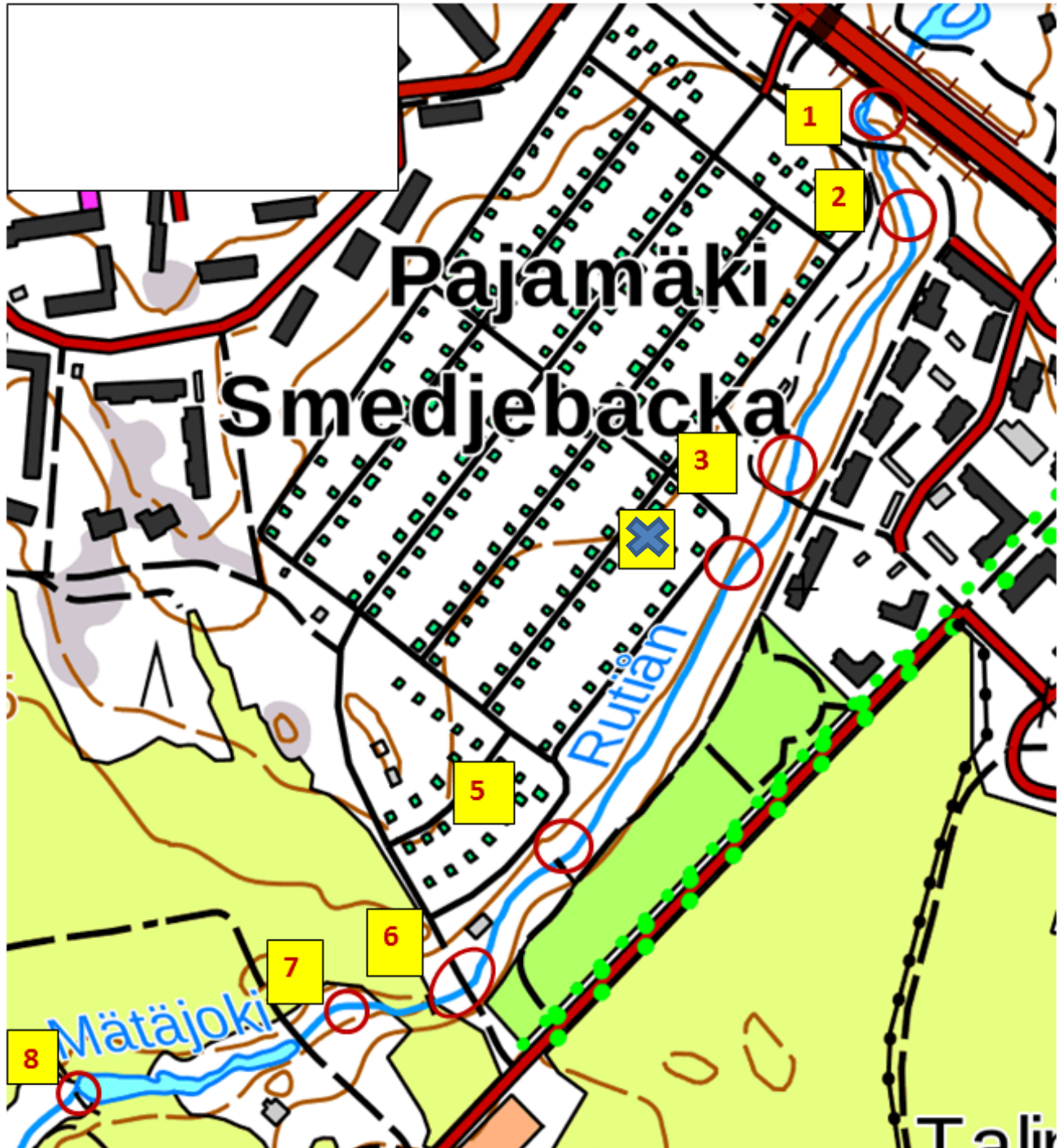
Suomen Keskusta, Helsingin Golfklubi, Kiinteistömaailman Kallio-Kalasataman toimisto, Raide-Joekeri projekti sekä **Helen Oy** ovat oma-aloitteisesti talkoilleet Mätäjoella.

Helsingin kaupungin puisto-osasto on esimerkillisesti tukenut kunnostustoimintaa sekä Mätäjoella, että muilla Helsingin puroilla. Teknoksen tarjouduttua Mätäjoen rahoittajaksi, on kaupungin panostukset voitu suunnata muihin kohteisiin.

Koskien kiveämisestä, uppopuun lisäämisestä ja soraikoista on hyötynyt koko ympäröivä luonto. Vesikasvit, -sammaleet vesihyönteiset ja äyriäiset löytävät suojaa ja ravintoa monipuolisesta ympäristöstä. Mätäjoella on viime vuosina tehty havaintoja mm. saukoista ja talvehtivista koskikaroista. Onpa erittäin harvinainen kuningaskalastajakin nähty joen rantalehdossa.

Seuraavilla sivuilla on yksityiskohtaisemmat kuvaukset taimenten lisääntymisalueista, kunnostuksista, kudusta ja muista havainnoista.

Taimenten lisääntymisalueet ja havainnot numerojärjestyksessä ylävirrasta alavirtaan.

Väliotsikoiden numerointi viittaa edellisen sivun kartan kohteisiin

1. Kävelysillan yläpuolelle vuosina 2009 ja 2014 soraistettu kosken niska sekä Pitäjänmäentien vieressä oleva sora-alue

Ensimmäiset kutuvalmiit koiraat nähtiin jo neljäs päivä lokakuuta. Kolmastoista lokakuuta soraikolla liikkui aalloista päätellen kookas kala. Ensimmäinen, iso kutupesä löytyi kuitenkin vasta 17.10. Pitäjänmäentien vierestä. Yllä kuvatulta kävelysillan niskalta löytyi ensimmäinen kutupesä 24.10. Siitä eteenpäin havaittiin kutevia taimenia ja uusia kutupesiä tasaiseen tahtiin. Meritaimennaaras nähtiin kudulla Pitäjänmäentien vieressä 30.10. Ilmeisesti alueelle kuti enemmänkin meritaimenia, koska kävelysillan edessä on kuvassa näkyvä, kookas kutupesä. Marraskuun lopulla tehdyssä laskennassa alueelta löytyi yhteensä 8 kutupesää.

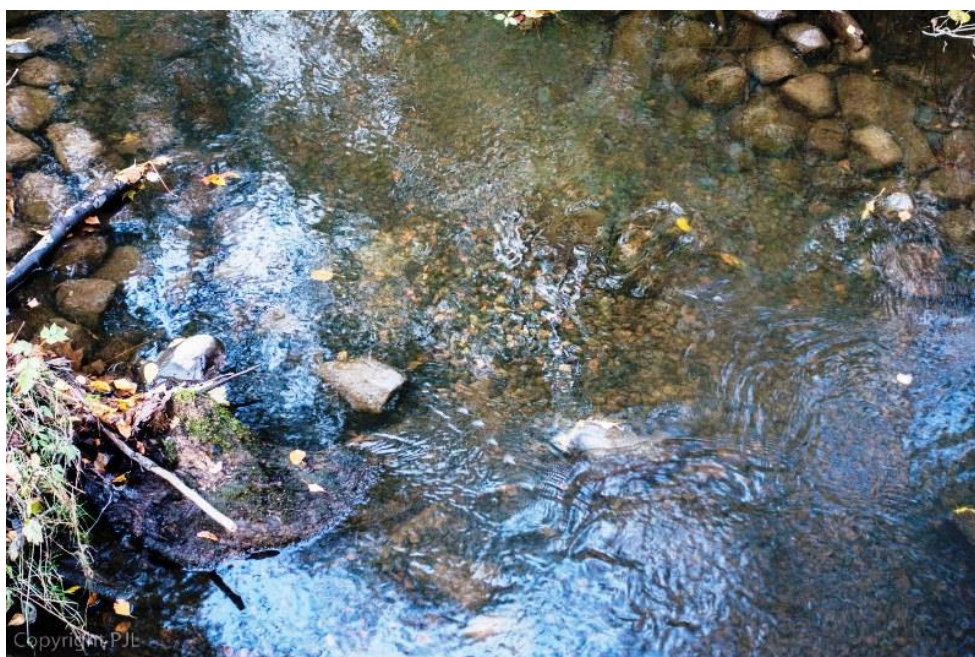
2. Lehtoon, kovapohjaiseen virtapaikkaan v. 2015 tehty kutupaikka

Soraikkoa on jo pitkään vaivannut hiekoittuminen. Hiekan kertymistä onnistuttiin jonkin verran vähentämään vuonna 2018 tehdyillä eroosiosuojauksilla. Soraikosta ylävirtaan oleva hulevesiputki on kahtena vuotena peräkkäin syöttänyt virtaan runsaasti hiekkaa. Poikasalueella alavirrassa on kiveämisestä huolimatta liian vähän suojapaikkoja taimenten pienpoikasille. Hiekoittuvan soraikon ja vajavaisten suojapaikkojen takia alue on vuodesta toiseen tuottanut heikosti taimenten poikasia. Ensi vuonna pyritään laittamaan poikasalue kuntoon lisäämällä uomaan runsaasti kiviä ja uppopuuta.

3. Talkoissa 2017 tehty kutusoraikko

Ensimmäisiä kutijoita saatiin odottaa peräti kolme vuotta. Vuonna 2020 ilmestyi ensimmäinen kutupesä. Syksyllä 2021 kutupesiä löytyi peräti kaksi, joten perusasiat alkavat tälläkin soraikolla olemaan kunnossa. Alavirrassa on melko lyhyt virtapaikka, joka on kivetty taimenen poikasille sopivaksi syksyllä 2016 ja 2019. Sitä on mahdollista vielä hiukan pidentää alavirtaan päin.

5. Kävelysillan yläpuolelle, puiden varjoon tehty soraikko

Paikka on ollut taimenten suosiossa vuodesta 2014 alkaen, jopa niin, että osa sorasta oli kutijoiden mylläämänä valunut alapuoliseen koskeen. Sen takia syksyllä 2019 soraikolla ei ollut yhtään kutupesää. Paikka remontoitiin seuraavana syksynä. Kosken niskalle levitettiin noin 5 tonnia uutta soraa. Työ onnistui erinomaisesti. Samana syksyllä soraikosta löytyi neljä kutupesää ja syksyllä 2021 peräti seitsemän, joista vähintään yksi oli kookkaan 70-80 cm meritaimenen tekemä. Meritaimenen kutu tallentui myös **Janne Salomeren** You-Tubesta löytyvälle videolle:

<https://youtu.be/VvLdRznkmQ>

Janne Salomeri kuvaamassa yllä mainittua meritaimenta

6. Saunakoski

Taimenet ovat kuteneet lähes sata metriä pitkässä Saunakoskessa vuodesta 2015 alkaen. Alue on myös Mätäjoen parasta poikastuotantoaluetta. LUKE koekalasti koskea syyskuussa. Taimenten nollikaspoikasia löytyi kertapyynnillä pieneltä koealalta 37 kpl, joka on vastaa peräti 147:ää kappaletta aarilla.

Tutkijat Ari Saura ja Mikko Leminen koekalastamassa Saunakoskea

7. Pienen virtapaikan niskalle syksyllä 2011 tehty ”Kivisillan” soraikko

Paikka on viime vuosina ollut kutevien taimenten suosiossa, mutta alueelta on lähes kokonaan puuttunut pienpoikasille soveltuva, matala, kivikkoinen virta. Syystalkoissa kivettiin niskan alapuolinen alue poikasten suoja-alueeksi. Virtapaikan yläpuolella on taimenten kutusoraikko, johon lisättiin noin 5 tonnia uutta soraa.

Uudistettu kutusoraikko ei valitettavasti tänä vuonna kelvannut taimenille, joten uusi poikaskivikkokkaan ei taida vielä päästä täysimääräiseen käyttöön. Ensi syksynä soraikkoa muotoillaan, jotta se kelpaisi taas kutijoille. Lokakuussa 2022 selviää miten työssä onnistuttiin.

8. Vuonna 2013 Teknos Oy:n rahoittamana tehty 20 metriä pitkä tekokoski

Kesän vanha, hyvin kasvanut tekokosken taimen

Tekokoskesta puuttuivat lähes kokonaan taimenten pienpoikasille soveltuvat, matalat kivikot. Tilanne parani keväällä 2020, kun Raide-Jokeri projektin väki ilmoittautui vapaaehtoiseksi kiveämistalkoisiin. Kolmena arki-iltana kolme työparia ”heitteli” kiviä koskeen. Työn tuloksena syntyi aarin kokoinen suoja-alue kuoriutuville taimennolikkaille. Syksyn koekalastus todisti työn onnistuneen. Nollikastiheydeksi saatiin 58 aarille. Aiemmin se oli ollut alle kymmenen.

Syksyn 2021 koekalastus antoi taas heikommin pienpoikasia, mutta vuoden ikäisiä löytyi runsaasti. Vanhempi ikäluokka oli ilmeisesti estänyt uuden ikäluokan kotiutumisen.

Koskeen kivettiin syystalkoissa 2021 lisää suoja-aluetta pienpoikasille ja yläosaan levitettiin soraa kutualueeksi. Soraa olisi tarvittu huomattavasti enemmän. Soraistusta ja kiveämistä jatketaan ensi vuonna.

Talvi saapuu Mätäjoen tekokoskelle

**Talkootyö Mätäjoen ja uhanalaisen taimenen
hyväksi jatkuu.**

**Lämmin kiitos tukijoille ja kaikille työhön
osallistuneille!**

Ei mikä tahansa perhokerho!